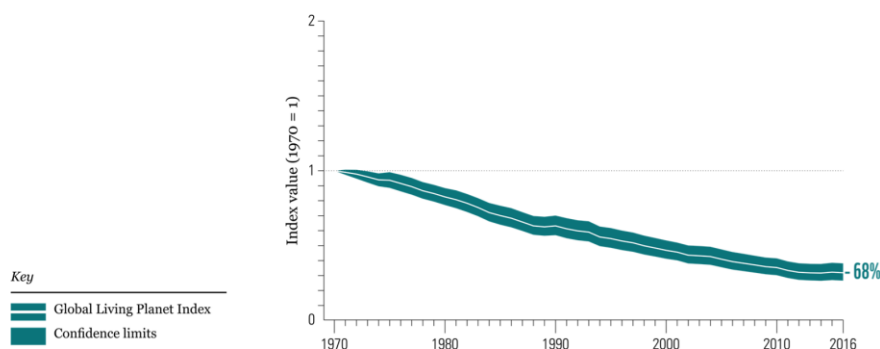

Správa o stave planéty 2020 – výber faktov

- **Living Planet Index 2020 (LPI) ukazuje priemerný 68% pokles globálnych populácií stavovcov za menej ako pol storočia** (od roku 1970 do roku 2016). LPI počíta Zoologická spoločnosť v Londýne, a aktuálny LPI určila na základe vývoja 4 392 druhov živočíchov a 20 811 populácií v rôznych častiach sveta.

Ide o priemerný údaj, pokles v konkrétnych populáciách je rôzny. Medzi populácie, kde bol zaznamenaný najväčší pokles, patrí napr. gorila východná (Eastern Lowland Gorilla), ktorej početnosť v Národnom parku Kahuzi-Biega v Konžskej demokratickej republike zaznamenala pokles o 87 % medzi rokmi 1994 a 2015, najmä kvôli nelegálnemu lovu. V Číne zase v rokoch 1982 až 2015 poklesla populácia jesetra v rieke Jang-c'-ťiang kvôli priehrade o 97 %. V Európe zase napr. klesla populácia delfínov obyčajných o 90 % v rokoch 1995-2007 v Iónskom mori na juhu Talianska, keď kvôli nadmernému rybolovu prišli o tradičnú potravu. –Populácia delfínov v Stredozemnom mori tak bola zaradená na zoznam ohrozených druhov IUCN.

The global Living Planet Index: 1970 to 2016

3

Obr. 1: Living Planet Index: Početnosť 20 811 populácií predstavujúcich 4 392 druhov sledovaných na celom svete sa znížila priemerne o 68%. (štatistická odchýlka: -73% až -62%)

- Hlavnou príčinou dramatického poklesu populácií druhov na pevnine je strata a degradácia biotopov, najmä odlesňovanie, ku ktorému v 80 % dochádza kvôli poľnohospodárstvu. Medzi ďalšie kľúčové činitele patrí nadmerný lov živočíchov, zmena klímy, pribúdanie invázných druhov, znečistenie, ale aj neefektívne hospodárenie s vodou, lesné požiare a medzinárodný obchod.
- Príčiny úbytku populácií voľne žijúcich živočíchov predstavujú aj priame hrozby pre zdravie ľudí. Odlesňovanie a rozširovanie poľnohospodárskej pôdy, zintenzívňovanie živočíšnej výroby, obchod s voľne žijúcimi zvieratami - to sú [kľúčové činitele i pre vznik infekčných chorôb](#) živočíšneho pôvodu [ako COVID-19](#).

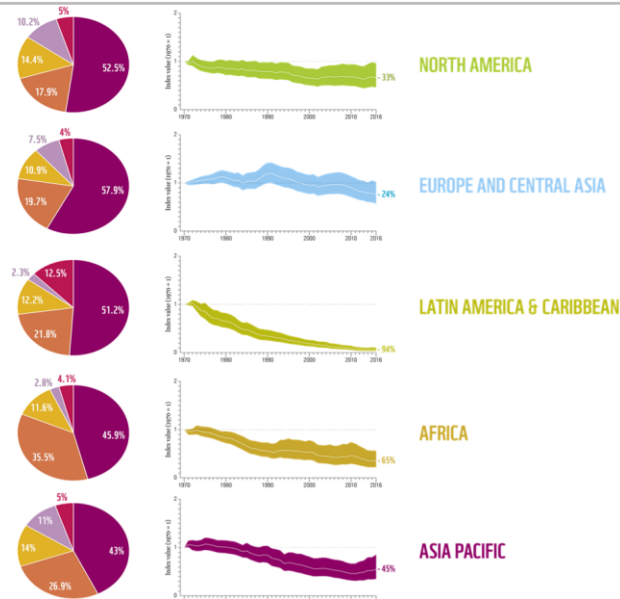
- Správa o stave planéty uvádza, že spomedzi regiónov bol zaznamenaný najväčší pokles populácií živočíchov v prípade Latinskej Ameriky a Karibiku (94 %), pričom najväčší podiel má na tom ubúdanie pôvodného prirodzeného prostredia, vrátane odlesňovania.

Different threat types in the Living Planet Database

6

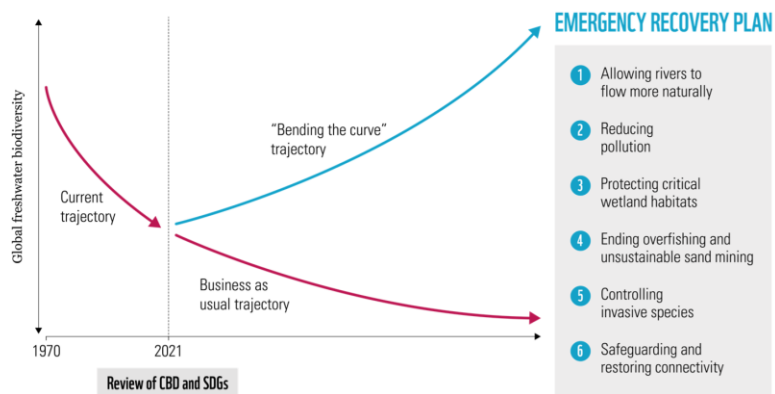
Proportion of threats for populations in each IPBES region

7

Obr. 2: Ohrozenia biodiverzity a ich podiel na ubúdaní populácií živočíchov v jednotlivých regiónoch sveta. Najsilnejšou hrozbou je zmena využitia pôvodného biotopu. Najsilnejšie je ubúdanie populácií živočíchov v Juž. Amerike a Karibiku.

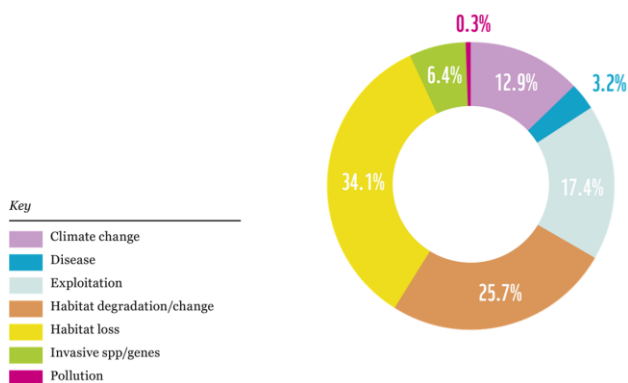
- Z pohľadu druhov zaznamenali najväčší pokles sladkovodné druhy (84 %). Jeden z troch druhov sladkovodných živočíchov je aktuálne ohrozený vyhynutím. Pre porovnanie - druhy žijúce v lesoch zaznamenali priemerný pokles populácii o 54 %. Najväčším ohrozením je pri nich odlesňovanie.
- Po prvý raz si správa všima aj rastliny. Napriek ich významu pre život na Zemi, im vedci pri analýzach straty biodiverzity venujú len malú pozornosť. Len 10 % rastlín podlieha hodnoteniu v rámci Červeného zoznamu ohrozených druhov IUCN. I tieto odhady však naznačujú, že až jedna z piatich druhov rastlín (22 %) je ohrozená vyhynutím, pričom ide o predovšetkým o rastliny v tropických oblastiach.

51

Obr. 3: Medzi najohrozenejšie druhy živočíchov patria sladkovodné. Cesty ako zlepšiť situáciu a „zvrátiť krivku straty biodiverzity“ sú: obnova prirodzeného toku rieky, revitalizácia mokradí a riečnej nivy, zastavenie nadmerného lovu, kontrola invázy druhov, znižovanie znečistenia a obnova konektivity, ktorá ohrozuje výrazne migrujúce ryby.

Types of threats as a percentage of all threats faced by forest specialist species

39

Nymphaea thermarum, najmenšie lekno na svete, ktoré sa vyskytuje len v bahne pri jednom horúcom prameni v Rwande. Posledný jedinec však vyhynul v roku 2008, potom ako lokalitu zmenili a slúži pre poľnohospodárske účely. Dnes už lekno možno vidieť iba v [Kráľovskej botanickej záhrade](#) (Royal Botanic Gardens Kew). Foto: Andrew McRobb, Trustees of the Royal Botanic Gardens Kew.

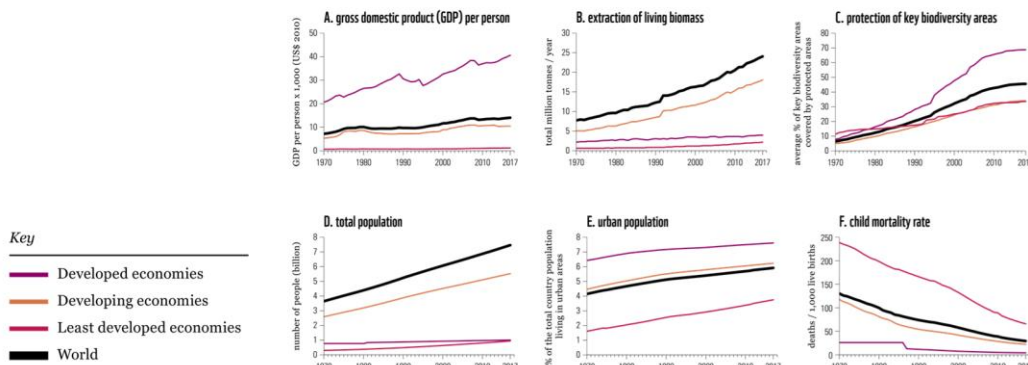

Arabica (*Coffea arabica*), je najobľúbenejšia odroda kávy na svete. Zoznam ohrozených druhov pripravuje IUCN. Pri prehodnotení a zohľadnení dopadov klimatickej zmeny na biodiverzitu, bola táto rastlina zaradená do kategórie „ohrozených“ a odhaduje sa, že v roku 2088 prídeme o polovicu jej prirodzeného rozšírenia. Príbeh tejto kávovej odrody je príkladom, kedy strata biodiverzity ohrozuje priamo zamestnanosť a medzinárodný obchod. Foto: Jürgen Freund / WWF

● Kým biodiverzitu strácame, ľudská populácia zaznamenáva v globálnom meradle počas posledných 50 rokov obdobie prosperity a zvyšovania kvality života. Úmrtnosť detí mladších ako 5 rokov sa od roku 1990 znížila o polovicu, podiel svetovej populácie žijúcej z menej ako 1,90 USD na deň [klesol za rovnaké obdobie o dve tretiny](#) a očakávaná [dĺžka dožitia pri narodení](#) je dnes o

zhruba 15 rokov vyššia ako pred 50 rokmi. Polovica svetovej populácie žije v mestách a prudko rástol globálny obchod. No to všetko na úkor planéty.

Development pathways since 1970 have featured unequal benefits and burdens that differ across countries

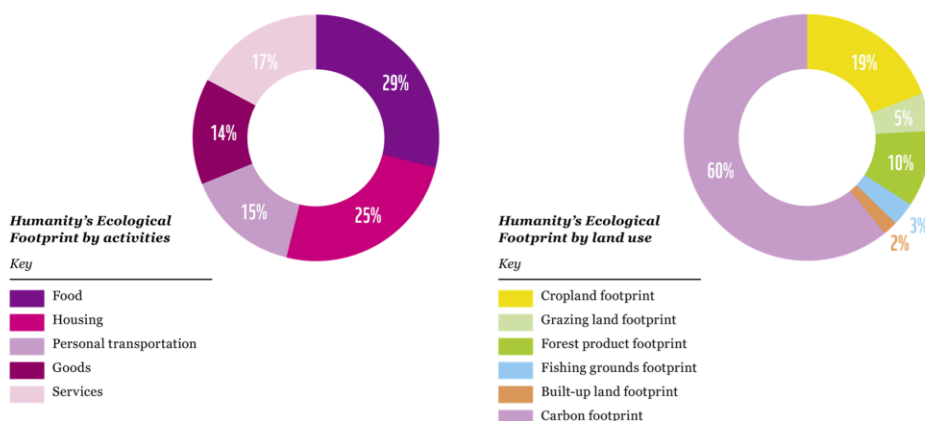

15

Obr. 4: Prudký rast prosperity a kvality života sa týka predovšetkým rozvinutých krajín, v rozvojových krajinách stále vidíme oblasti, kde ľudia žijú v chatrčiach a nemajú prístup k základným potrebám a službám. Rast počtu obyvateľov je výrazný najmä v rozvojových krajinách, v rozvinutých stagnuje.

● Naša spotreba prírodných zdrojov presahuje schopnosť planéty obnovovať tieto zdroje o viac ako 56 %. Na to, aby sme uspokojili náš náročný životný štýl, podľa [platformy Global FootPrint Network](#) potrebuje za rok pre svoj život takmer 1,6 planéty. Rok predtým to bolo 1,75 planéty, no tento rok nám celosvetové opatrenia proti Covid-19 ukázali, že **krátkodobo vieme znížiť spotrebu a šetriť prírodné zdroje**. Programy na oživovanie ekonomiky musia mať na zreteli dosiahnutie práve týchto cieľov.

Humanity's Ecological Footprint by land use and by activities

17

Obr. 5: Najväčší podiel na ekologickej stope má najmä produkcia potravín, bývanie a doprava.

● Zdravie ľudí a naša prosperita pritom závisí od prírody - spoliehame sa na ňu v prípade potravín, vody, energie, liekov, pri výrobe rôznych typov materiálov. Od prírodných zákonov závisí klíma a prejavy počasia, ktoré majú stále viac extrémne prejavy v podobe povodní, požiarov či víchric. [Svetové ekonomické fórum](#) zaradilo tento rok po prvý raz na všetkých 5 čelných pozíciách globálnych hrozieb práve environmentálne hrozby (*strata biodiverzity, extrémne počasia, prírodné katastrofy, neschopnosť riešiť dôsledky klimatickej zmeny, ľuďmi spôsobené environmentálne*

katastrofy) a [hovorí, že viac ako polovica svetového HDP](#) - 44 biliónov dolárov – je veľmi alebo stredne závislá od prírody a jej služieb.

- WWF spoluzaložila novú výskumnú iniciatívu the Bending the Curve Initiative („Zvráťme krivku straty biodiverzity“) a výsledkom spolupráce viac ako 40 vedcov z mimovládneho sektora i univerzít je štúdia, ktorá práve dnes vychádza v časopise Nature a predstavuje sedem modelov, ktoré dokazujú, že môžeme ešte situáciu zvrátiť, no len kombináciou silných rozhodnutí v prospech ochrany prírody a zásadných zmien v oblasti poľnohospodárstva a potravinárstva.

- Zníženie strát pri produkcii jedla, zníženie množstva odpadu z jedla, efektívnejšia výroba potravín a posun od živočíšnej stravy ku rastlinnej nám poskytujú významnú možnosť, ako znížiť tlak na planétu. Až tretina potravín (1,3 miliardy ton ročne), končí ako odpad. Nestrácame tak len potraviny, ale hazardujeme i s prírodnými zdrojmi – od využitia pôdy a vody cez spotrebu energií až po spracovanie odpadov z potravín a obalov. Odpad z potravín je zodpovedný za [6 % všetkých emisií](#) skleníkových plynov, čo je tri razy viac ako emisie z leteckej dopravy. Ak by sme to prirovnali ku štátom – tak by po Číne a USA išlo o tretieho najväčšieho producenta.

- Poľnohospodárstvo má však i ďalšiu dôležitú úlohu v boji so stratou biodiverzity, a to sa týka i Slovenska, ktoré má v Európe [najväčšiu priemernú veľkosť monokultúrnych polí](#) (12 ha, v EÚ priemer 3,9 ha. Najhoršia situácia je v Nitrianskom a Trnavskom kraji ale aj v chránených vtáčích územiach. Problémom je aj nízka diverzita pestovaných plodín s dominantnou pšenicou a kukuricou). Rozsiahle plochy odkrytej pôdy sú náchylné na eróziu a zhoršujú prehrievanie krajiny. Sú i významnou migračnou bariérou, pretože pre zvieratá je riziko prekonať takéto obrovské otvorené plochy. A v neposlednom rade intenzívne poľnohospodárstvo prispieva priamo k strate biodiverzity, predovšetkým [vtákov viazaných na poľnohospodársku krajinu](#) (lastovička, škovránok, hrdlička poľná a pod.).

The environmental impacts of food production

Agriculture is responsible for 80% of global deforestation

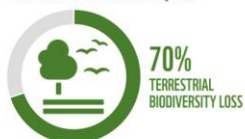
Food systems release 29% of global GHGs

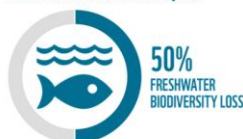
Agriculture accounts for 70% of freshwater use

Drivers linked to food production cause 70% of terrestrial biodiversity loss

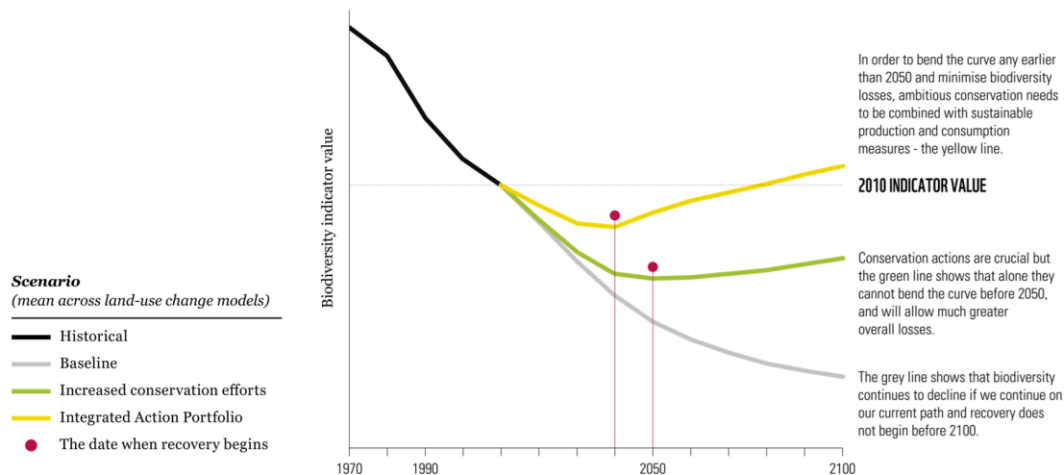
Drivers linked to food production cause 50% of freshwater biodiversity loss

52% of agricultural production land is degraded

What bending the curve means for biodiversity, and how to get there

32

Obr. 6: Bending the curve model potvrdzuje, že ak nespojíme ochranu prírody so zmenou produkcie potravín, stratu biodiverzity do roku 2050 nemáme šancu zvrátiť.